

Abstrakt: Tribosfenická stolička představuje ancestrální typ savčího zubu, fylogenetické stadium dentální evoluce této skupiny. Mikroarchitektura sklovinového pláště tohoto zubního typu byla však dosud studována jen ve velmi omezené míře, shrnující sdělení se omezují na předpoklad, že jde o souvislý povrch tvořený jednoduchou prismatickou sklovinou radiálního uspořádání. Předložená práce testuje tento předpoklad podrobným srovnávacím studiem poměrů u osmi modelových druhů řádů Chiroptera, Afro-soricida, Eulipotyphla (Erinaceomorpha) a Eulipotyphla (Soricomorpha). Zvláštní pozornost byla věnována skupině Soricidae, představující nejodvozenější recentní skupinu s tribosfenickou organizací chrupu. Výchozí technikou srovnání je detailní elektron-mikroskopická (SEM) analýza standardizovaných příčných řezů hlavními strukturními elementy tribosfenických molárů, u Soricidae doplněná o analogické analýzy poměrů spodního řezáku, který je nejodvozenějším zubem dentice.

Výsledky doložily přítomnost shodných úprav sklovinového pláště vázaných na tribosfenický rozvrh (heterotopie síly sklovinového pláště s alternací silné skloviny a úseků zcela bez skloviny na hranách skusných hřebenů, prismatická sklovina radiálního uspořádání jako výchozí produkt amelogenetické aktivity), proti očekávání však ukázaly značné rozpětí variability ve stavu většiny sledovaných proměnných sklovinové mikroarchitektury. Meztaxonové srovnání prokázalo, že základním zdrojem proměnlivosti jsou taxonově-specifické úpravy jednotlivých proměnných, resp. postupu amelogeneze. Celkově lze konstatovat, že, proti očekávání, organizaci sklovinového pláště tribosfenických stoliček provází nečekaně rozmanité spektrum amelogenetických procesů a nelze tak vyloučit, že komplexní potenciál amelogenetické dynamiky, dosud předpokládaný pouze u skupin s vysoce odvozenými přestavbami dentice, je fakticky inherentní součástí komplexu dentálních apomorfí konstituujících vstupní rozvrh třídy Mammalia.